

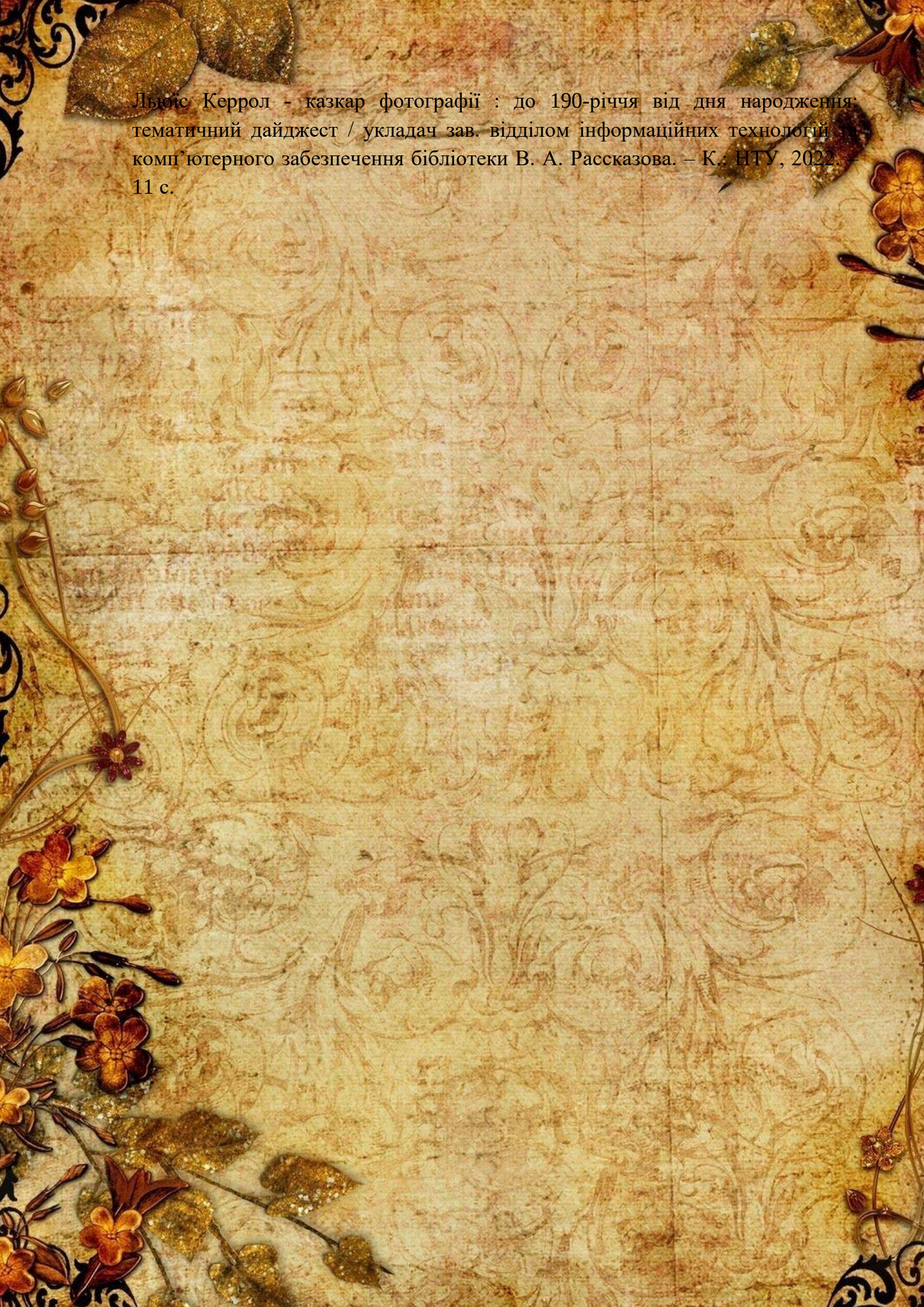
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІБЛІОТЕКА

ЛЬЮЇС КЕРРОЛ - КАЗКАР ФОТОГРАФІЇ

До 190-річчя від дня народження

КИЇВ 2022

Льюїс Керрол - казкар фотографії : до 190-річчя від дня народження:
тематичний дайджест / укладач зав. відділом інформаційних технологій та
комп'ютерного забезпечення бібліотеки В. А. Рассказова. – К.: НТУ, 2022. –
11 с.

З фотографіями Льюїса Керрола широку громадськість познайомив німецький дослідник Гельмут Гернсхайм. «Коли я 1945 року захопився колекціонуванням вікторіанської фотографії, — згадував він, — я керувався лише своєю інтуїцією, бо жодної спеціальної літератури не існувало. Тоді вирішив, що треба писати самому. Спочатку завжди буває важко відокремити факти від вигадки. Щоб знайти правильний шлях, доводиться рухатися наважання».

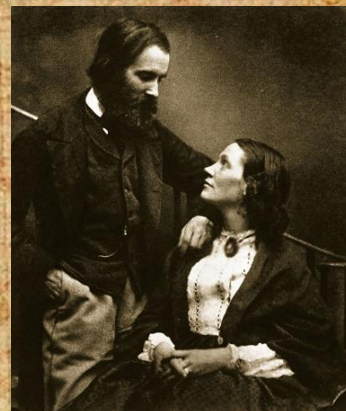
Один лондонський букініст запропонував Гернсхайму альбом із дитячими фотографіями (за його словами, «витягнутий з купи книг у підвалі»), автором яких імовірно був Льюїс Керрол. Жодних доказів авторства не було, і Гернсхайм відправився до Британського музею звіряти підписи до фотографій в альбомі з відомими автографами Керрола. Важко було повірити в те, що біографи прогаляли таку цікаву подробицю, як захоплення автора «Аліси в Країні чудес» фотографією.

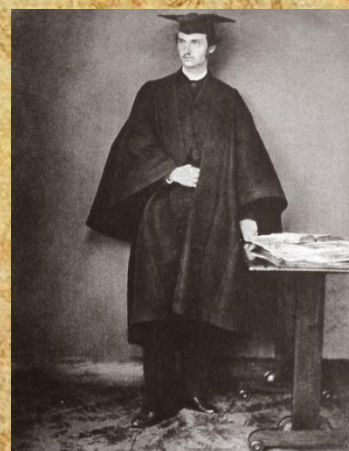
Дослідники другої половини ХХ століття, які звернулися до неопублікованих щоденників Керрола та сімейних архівів його сучасників, з'ясували, що фотографія була для оксфордського професора серйозним заняттям, якому він надавав значно більшого значення, ніж математиці чи літературі. Але автори біографій, що виходили протягом перших п'ятидесяти років після смерті Керрола, згадували про це його хобі мимохіть, як про щось не варте особливої уваги.

Гельмут Гернсхайм надіслав листа Менелле Доджсон - одній з п'яти племінниць і спадкоємиць Керрола. У листі він розповів про свою знахідку і запитав, чи ще немає подібних альбомів і неопублікованих записів письменника, а якщо існує, чи не можна ознайомитися з ними для роботи над книгою про фотографії Керрола. Відповідь Гернсхайм отримав не відразу, а лише після звернення до ще одного нащадка письменника — племінника

«тітоньок Доджсон», який був його ровесником і до того ж фотографом, тому вони мали багато спільних інтересів. Втомлені від журналістів письменників тітоньки на прохання племінника таки відкрили досліднику доступ до документів, серед яких виявилися й інші альбоми.

Гернсхайм опублікував книгу «Льюїс Керрол — фотограф» у 1949 році. Вона справила сенсацію в літературних та художніх колах. Історик фотографії відкрив громадськості нові грані характеру та аспекти життя Льюїса Керрола, про які раніше мало хто підозрював. Гернсхайм хотів показати, наскільки значне місце займала у житті письменника фотографія.

Як не дивно, але інтерес до фотографії у Льюїса Керрола був викликаний надлишком вільного часу та нестачею занять. У 1856 році, вже будучи викладачем Оксфорда, він пише у своєму щоденнику: «Написав дядькові Skeffingtonу листа з проханням дістати мені фотоапарат, бо хочу знайти собі заняття, окрім читання та письмової творчості...». 18 березня з колегою по Крайст-Черч Реджінальдом Сауті, що вже користується репутацією фотографа-аматора, він вирушив у магазин Т. Оттівела на Шарлотт-стріт (це неподалік Кларендон-роуд) вибирати апарат. Куплена камера коштувала 15 фунтів - дуже серйозна сума для молодого викладача. До того ж, потрібні були різні, вже забуті нині аксесуари – ванни, колби, мензурки, а також

магній для спалаху та найрізноманітніші реагенти для прояву та фіксації переносний темний тент. Сам апарат встановлюється на складній триніжці.

Страшно подумати, скільки часу вимагалось Льюїсу Керролу на упаковку всього цього приладдя: відомо, з якою докладністю збирав він зазвичай свій багаж, загортаючи кожну річ окремо і не скупляючись на папір.

Подорожуючи, Керрол заздалегідь відправляв всю апаратуру поїздом. У Лондоні він обходився кебом, а тимчасову студію влаштовував усюди, де дозволяла обстановка і було зручно натурникам. Завдяки знайомству з архієпископом перед ним відчинилися двері Ламбетського палацу.

Йому дуже сподобався сад Д. Г. Россетті, і не дивно, що він зловживав гостинністю господаря.

До Тома Тейлора, редактора «Панча», він заявився о пів на дев'яту ранку:

"Я використав підвал як темну кімнату, в оранжереї влаштував студію і зміг зробити кілька дуже хороших портретів".

З травня 1856 по липень 1880 він з таким прагненням віддавався фотографії, що важко уявити, коли він встигав старанно виконувати викладацькі обов'язки і писати книги про Алісу, не кажучи вже про невичерпний потік літературних та математичних публікацій.

Перші фотографії він зробив у Крайст-Черчі, у своїй квартирі або в квартирі декана. Іноді винаймав випадкове приміщення.

Вїхавши у 1868 році в розкішні апартаменти північно-західного кутка Тома Квода (зараз частина квартири відведена під викладацьку кімнату), він домогся дозволу збудувати на даху фотостудію. Вона була справжнім раєм та дивом, у якому жили ляльки, ведмеді, жаби, кролики, миші, які стрибали, літали, ляскали крилами. А ще тут були музичні скриньки, криве дзеркало, шарманки, які видавали дивні звуки. Словом, це була кімната чудес. Тут розігрувалися нескінченні трюки, а кожен візит супроводжувався несподіваними сюрпризами. Льюїс Керрол любив казку та казкову атмосферу, вона надихала його на імпровізацію.

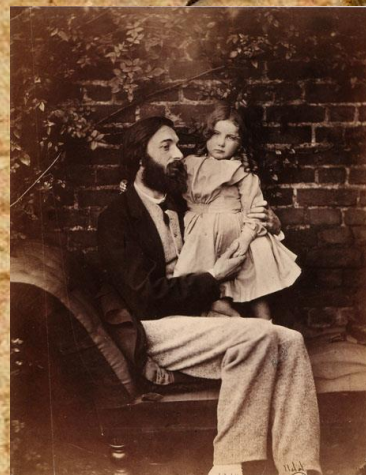
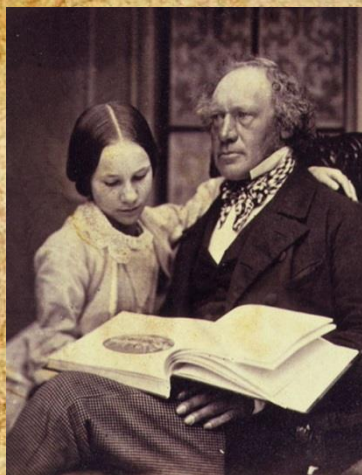
Одна з його численних юних натурниць Евелін Хетч згадувала:

«...з Тома Квода темними дубовими сходами піднімалися в студію на верхньому поверсі його квартири. Запах деяких хімікалій і зараз приводить мені на згадку таємничий темний комір, де він виявляв пластини, гардеробну з химерними костюмами і майже молитовний ритуал вибору пози, чому приділялася велика увага...»

Усі денні години — і це тривало двадцять чотири роки — здебільшого віддавалися фотографії: робота з камерою, прояв та друкування знімків, пошуки сюжетів та натурників.

Льюїс Керрол зумів довести до жару всіх своїх численних друзів, оскільки, за спогадами, скромний і сором'язливий у звичайному житті, він перетворювався на абсолютно нестерпну людину, варто було лише йому взяти в руки фотоапарат, - настільки він був одержимий своїм захопленням.

Льюїс не зупинявся ні перед чим, переслідуючи дві мети: здобути у натурщики або знаменитість, або чарівних дітей. Фото, що збереглися до наших днів, безумовно, виправдовують його прагнення.

Він намагався через третіх осіб досягти дозволу сфотографувати королеву Вікторію. До принца Уельського він звернувся особисто. Але розмова виявилася безуспішною. Принцу фотографія встигла набриднути, хоча вона залишалася захоплюючою та модною новинкою.

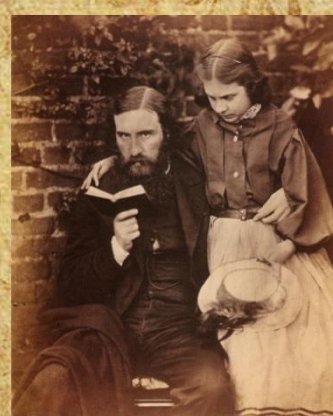

Льюїс Керрол, як і його відома сучасниця, фотограф-портретист Джулія Маргарет Камерон, уникнув професійного знеособлення. Місіс Камерон бачила у фотографії "божественне мистецтво", вміла "розкривати душу людини", на думку Гернсхайма. Керрола ж він вважає переважно «майстром композиції». Керрол-фотограф приділяв особливо багато уваги композиції. Жодної випадковості, ні імпровізації, все продумувалося до дрібниць, особливо розташування рук. Його фотографії більше схожі на ікони, де теж немає нічого зайвого та все продумано. З цієї ж причини Керрол вважає за краще фотографувати свою модель на повний зріст: так вона здавалася йому виразнішою.

Двадцять чотири роки старанних занять фотографією допомогли сором'язливій людині увійти в вельми високі сфери. Особливо великим трофеєм його фотоапарата став портрет маркіза Солсбері, у майбутньому прем'єр-міністра Англії, а поки що, у червні 1870 року, що змінив лорда Дербі на посаді канцлера Оксфордського університету.

Під час церемонії призначення супутник Керрола з подорожі до Росії Ліддон був зроблений доктором цивільного права, і через нього Керрол звернувся до леді Солсбері з проханням дозволити сфотографувати її дітей. Йому відповіли згодою, мабуть, завдяки «Алісі».

Наступного дня після їхнього знайомства сімейство Солсбері відвідало Керрола. Спочатку Солсбері, у минулому сам випускник коледжу Крайст-Черч, сфотографувався один, у мантиї, потім із синами. Після обіду приїхала леді Солсбері з дочками, всі почали розглядати нові малюнки Теніла до «Задзеркалля». Керрол фотографував дівчаток, леді Мод і леді Гвендолін, і всіх чотирьох дітей разом. Так почалося знайомство, яке тривало понад чверть століття, зазнаючи спадів і підйомів.

Діти надихали його на творчість як літературну, так і у фотографії. Вони на фотографіях Керрола взагалі часто виражають живі емоції, незважаючи на досить довгу витримку.

Не всяка доросла модель могла зберегти вираз живого та безпосереднього почуття протягом 10-20 секунд. Портрет Флори – приклад вдалої співпраці фотографа та моделі, які перебувають у дружніх стосунках і чудово проводять час за цікавою веселою бесідою, не перериваючись на напружене позування. У 1872 році Керрол надіслав копію цієї фотографії Чарльзу Дарвіну, запропонувавши її як ілюстрацію для книги «Вираження емоцій у тварин і людини». Фотографія не увійшла до книги, але Дарвін висловив Керролу подяку та зберіг фотографію.

За чверть століття дівчаток-моделей було багато, але найвідомішою, звичайно ж, є Лідделл - та сама, що стала прототипом Аліси з головної книги Льюїса Керрола.

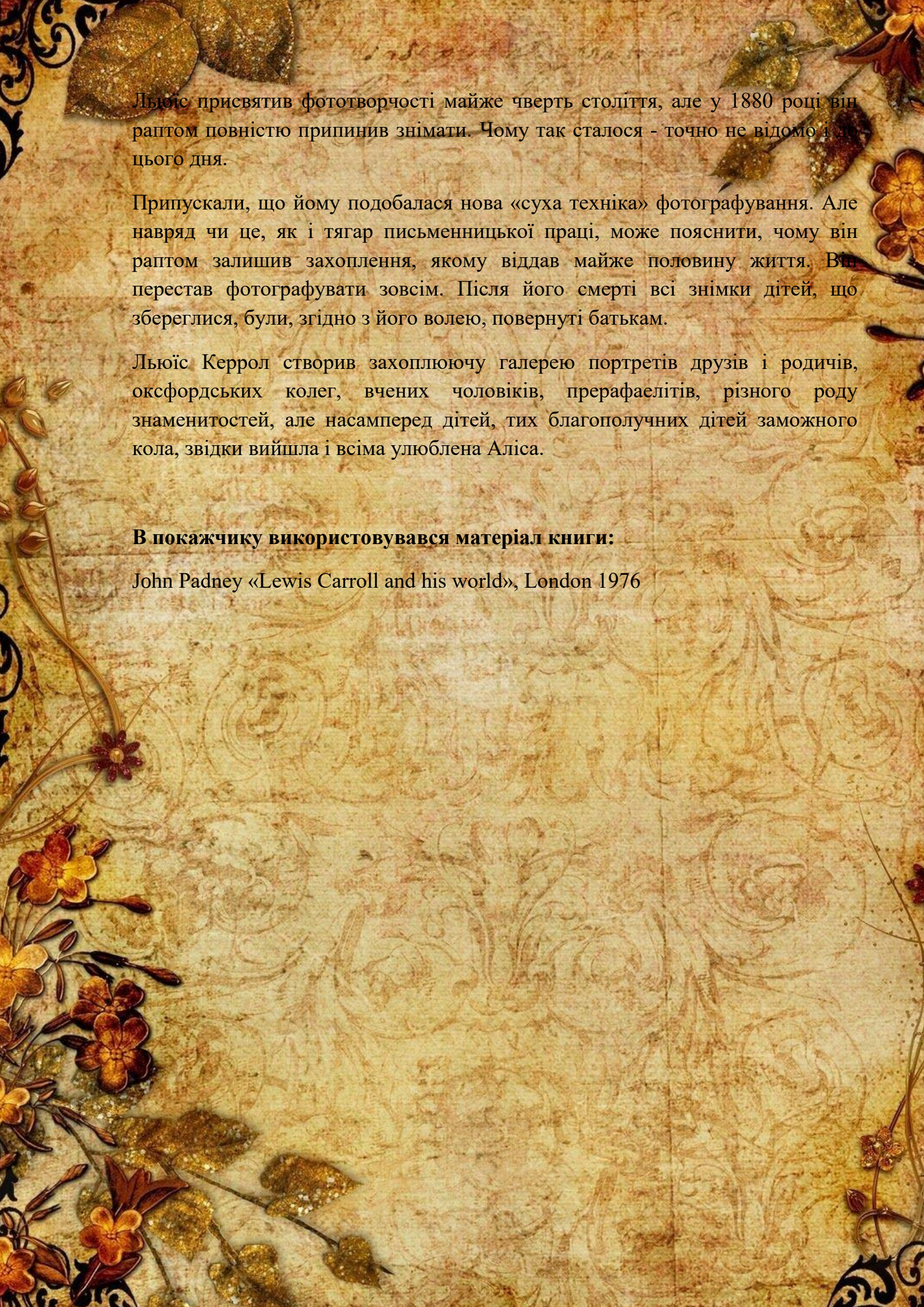

Аліса була дочкою одного з деканів Оксфордського університету Генрі Лідделла, з яким Керрол познайомився у 1856 році. На той момент Алісі було 4 роки, і вона була четвертою із п'яти дітей Лідделла. Незабаром Льюїс Керрол став другом сім'ї, а Аліса почала з'являтися на його знімках, бо була від природи невимушеною та артистичною одночасно.

Сама вона на схилі літ розповідала синові: "Набагато цікавіше, ніж фотографуватися, було отримати допуск у темну кімнату і дивитися, як він виявляє великі скляні пластини".

Усього Керрол зробив близько 3000 фотографій. До нашого часу дійшло приблизно 40% його робіт.

Льюїс присвятив фототворчості майже чверть століття, але у 1880 році він раптом повністю припинив знімати. Чому так сталося - точно не відомо і до цього дня.

Припускали, що йому подобалася нова «суха техніка» фотографування. Але навряд чи це, як і тягар письменницької праці, може пояснити, чому він раптом залишив захоплення, якому віддав майже половину життя. Він перестав фотографувати зовсім. Після його смерті всі знімки дітей, що збереглися, були, згідно з його волею, повернуті батькам.

Льюїс Керрол створив захоплюючу галерею портретів друзів і родичів, оксфордських колег, вчених чоловіків, прерафаелітів, різного роду знаменитостей, але насамперед дітей, тих благополучних дітей заможного кола, звідки вийшла і всіма улюблена Аліса.

В покажчику використовувався матеріал книги:

John Padney «Lewis Carroll and his world», London 1976